1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

1.1. Мэты і задачы курса

Вучэбная (рабочая) праграма па курсу «Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі” складзена ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам для першай ступені вышэйшай адукацыі, зацверджаным і ўведзеным у дзеянне пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 12.06.2008 г., № 50 і ў адпаведнасці з вучэбнай базавай праграмай па курсе.

Згодна з адукацыйным стандартам для першай ступені вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці “Гісторыя”, выпускнік, які засвоіў курс “Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі”, павінен

ведаць:

- асноўныя этапы развіцця крыніцазнаўства гісторыі Беларусі,
- эвалюцыю асноўных родаў, відаў і тыпаў крыніц па гісторыі Беларусі

умець:

- знаходзіць, чытаць і інтэрпрэтаваць тэксты гістарычных крыніц па гісторыі Беларусі,
- класіфікаваць, аналізаваць крыніцы,
- выкарыстоўваць асноўныя і сучасныя метады даследавання крыніц.

У адпаведнасці з гэтым **мэтай выкладання дадзенага курса** з’яўляецца фармаванне ў выпускнікоў комплексу ведаў аб крыніцах, звязаных з мінулым Беларусі, асноўных іх публікацыях і захавальніках, а таксама навыкаў працы з імі.

Задачы курса:

- вывучэнне асноўных этапаў развіцця крыніцазнаўства гісторыі Беларусі
- вывучэнне асноўных этапаў эвалюцыі комплексу пісьмовых крыніц па гісторыі Беларусі

- фармаванне ў выпускніка ведаў і ўменняў, звязаных з пошукам, класіфікацыяй, аналізам, інтэрпрэтацыяй гістарычных крыніц, прымяненнем традыцыйных і сучасных метадаў іх даследавання.

1.2. Роля і месца курса ў працэсе фарміравання каметэнцый выпускніка

Выкладанне курса “Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі” павінна садзейнічаць развіццю ў выпускніка наступных **кампетэнцый:**

акадэмічных:

- валоданне базавымі навукова-тэарэтычнымі ведамі і прымяненне іх для рашэння тэарэтычных і практычных задач,
- валоданне сістэмным і параўнаўчым аналізам,
- валоданне даследчыцкімі навыкамі,
- уменне працаваць самастойна,
- мець навыкі, звязаныя з выкарыстаннем тэхнічных сродкаў, кіраваннем інфармацыяй і работай з камп’ютэрам

сацыяльна-асобасных:

- наяўнасць пачуцця патрыятызму, паважлівага стаўлення да гістарычнага мінулага,
- здольнасць да сацыяльнага ўзаемадзеяння і міжасабовай камунікацыі,
- уменне працавацьу калектыве,
- здольнасць да самастойнага навучання,
- уменне прымяняць атрыманыя веды

прафесійных:

- здольнасць фармуляваць і рашаць задачы, якія ўзнікаюць у ходзе навукова-даследчай і педагагічнай дзейнасці,
- уменне выкарыстоўваць неабходныя метады даследавання, мадыфікаваць існуючыя і ствараць новыя, зыходзячы з задач канкрэтнага даследавання,

- уменне арганізоўваць працу на навуковай аснове, валоданне камп'ютэрнымі метадамі пошуку, захавання і апрацоўкі інфармацыі у сферы прафесійнай дзейнасці,

- уменне весці справаздачну, навуковую дакументацыю,

- уменне дыялектычна мысліць і аргументаваць свой пункт погляду, аналізаваць факты і прагназаваць развіццё падзей,

- аналізаваць гістарычныя і сучасныя праблемы, звязаныя са сферай крыніцазнаўства,

- рэдагаваць, рэферыраваць і рэцэнзіраваць тэксты,

мець веды і практычны вопыт для кансультавання ў пытаннях вывучэння гісторыі, арганізацыі даследчай працы і выхаваўчага працэсу.

1.3. Структура і змест курса

У дадзеным курсе разглядаюцца асноўныя тыпы віды пісьмовых крыніц па гісторыі Беларусі, іх характэрныя рысы і асаблівасці вывучэння.

Курс складаецца з "Уводзін" і 2 раздзелаў, якія адпавядаюць прынятаму ў вучэбным крыніцазнаўстве падзелу пісьмовых крыніц на два тыпы: "Дакументальныя крыніцы" і "Апавядальныя крыніцы". У раздзеле "Дакументальныя крыніцы" даецца інфармацыя аб такіх відах крыніц, як заканадаўчыя, актавыя, справаводчыя матэрыялы. У раздзеле "Наратыўныя крыніцы" прадугледжваецца азнаямленне з наступнымі відамі крыніц: летапісы і хронікі, мемуарныя крыніцы, творы літаратуры і публіцыстыкі, эпісталярныя крыніцы, матэрыялы перыядычнага друку. Храналагічна курс ахоплівае асноўныя комплексы крыніц ад IX-XIII стст. да сучаснасці.

Выкладанне курса разлічана на 148 вучэбных гадзін, з іх 68 аудыторных, размеркаванне якіх па відах заняткаў уключае 42 гадзін лекцый і 26 гадзін практычных заняткаў.

1.4. Кіруемая самастойная работа студэнта.

Кіруемая самастойная работа студэнтаў (КСРС) – унармаваная, мэтанакіраваная вучэбная дзейнасць студэнта, якая ажыццяўляецца пад непасрэдным ці апасродкаваным кіраўніцтвам выкладчыка.

Кампетэнтасны падыход прадугледжвае істотнае ўзмацненне практыкаарыентаванасці адукацыйнага працэсу і ролі кіруемай самастойнай дзейнасці студэнтаў па вырашэнні задач і сітуацый, што імітуюць сацыяльна-асобасныя і сацыяльна-прафесійныя праблемы. Мэтай кіруемай самастойнай работы студэнтаў з’яўляецца павышэнне канкурэнтаздольнасці выпускнікоў ВНУ пасродкам фарміравання у іх кампетэнцый самаадукацыі.

КСРС плануецца ў межах вучэбных гадзін на дысцыпліну, адведзеных на аудыторныя заняткі (не менш 20% ад іх аб’ёму). Вучэбныя гадзіны на КСРС размяркоўваюцца па раздзелах і тэмах па меркаванню выкладчыка (кафедры).

КСРС прадугледжвае выкананне кантрольных работ, падрыхтоўку рэфератаў, азнаямленне з навуковай, навукова-папулярнай, вучэбнай, хрэстаматыйнай літаратурарай (веданне тэкстаў першакрыніц), напісанне эсэ, выкананне вучэбна-даследчых работ і творчых заданняў.

Агульныя патрабаванні да КСРС вызначаюцца палажэннямі і метадычнымі рэкамендацыямі Міністэрства адукацыі, Вучэбна-метадычных аб’яднанняў і вышэйшых навучальных устаноў.

2. ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

2.1.Лекцыйны курс

№ п/п	Назва і змест раздзела, тэмы	Аб’ём у гадзінах
	УВОДЗІНЫ **Прадмет і задачы крыніцазнаўства гісторыі Беларусі.** Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі ў сістэме спецыяльных гістарычных дысцыплін. Тыпы і віды крыніц па гісторыі Беларусі. Роля пісьмовых крыніц для вывучэння гісторыі Беларусі. Архіўныя матэрыялы па гісторыі Беларусі, іх выяўленне і аналіз. Асноўныя публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі	**4**
1	**ДАКУМЕНТАЛЬНЫЯ КРЫНІЦЫ**	
1.1.	**Заканадаўчыя дакументы** **Агульная характарыстыка заканадаўчых дакументаў як гістарычнай крыніцы**. Закон і права: суадносіны паняццяў. Заканадаўчая працэдура на розных этапах развіцця дзяржавы. Дзяржаўнае і прыватнае права. Міжнароднае права. **Матэрыялы заканадаўства зямель Русі IX—XIII ст.** Спасылкі на «закон рускі» ў дамовах Русі з грэкамі. Руская праўда як крыніца па сацыяльна-эканамічнай гісторыі зямель Русі IX—XIII ст. Кароткая, Падрабязная і Скарочаная Руская праўда. Звычаёвае права. Суадносіны звычаёвага і пісьмовага (грамадзянскага і царкоўнага) права. Полацкая і Смаленская граматы XIII ст. **Крыніцы права Вялікага княства Літоўскага.** Віды заканадаўчых дакументаў XIV—XVIII ст. Прывілеі, іх класіфікацыя. Роля прывілеяў у працэсе афармлення саслоўных правоў магнатаў і шляхты. «Судзебнік» Казіміра IV, яго месца ў сістэме развіцця заканадаўства Вялікага княства Літоўскага. Статуты 1529, 1566, 1588 гг. як гістарычная крыніца. Пастановы (канстытуцыі) соймаў Вялікага княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай. Асноўныя публікацыі матэрыялаў заканадаўства Вялікага княства Літоўскага. Помнікі кананічнага права. Прыватнае права.	**4**
1.2.	**Тыпы і віды заканадаўчых дакументаў канца XVIII — пачатку XX ст.** **Публікацыі матэрыялаў заканадаўства.** «Полное собрание законов Российской империи». Пачатак перыядычнага выдання матэрыялаў заканадаўства. «Собрание узаконений...». З’яўленне міжнароднага права.	**2**

	Заканадаўчыя дакументы новага часу, іх класіфікацыя. Маніфесты, палажэнні, даравальныя граматы. **Заканадаўчыя дакументы навейшага часу, іх класіфікацыя.** Дэкрэты, законы, канстытуцыі, пастановы. Устаўныя граматы БНР як спецыфічныя заканадаўчыя акты. Заканадаўства БССР і Рэспублікі Беларусь. Значэнне заканадаўчых і падзаконных нарматыўна-прававых дакументаў для вывучэння грамадства навейшага часу, іх асноўныя публікацыі.	
1.3.	**Актавыя матэрыялы** **Вызначэнне актаў. Класіфікацыя актавых матэрыялаў.** Актавы фармуляр (умоўны, абстрактны, канкрэтны, індывідуальны). Фармулярны аналіз. **Этапы развіцця актавых матэрыялаў.** Звесткі аб актах X—XI ст. у летапісах, Рускай праўдзе і іншых крыніцах. Актавыя матэрыялы XII—XIII ст. **Актавыя матэрыялы перыяду Вялікага княства Літоўскага (сярэдзіна XIII—XVIII ст.).** Павелічэнне колькасці прыватнаправавых актаў, іх віды (дадзеныя, духоўныя, купчыя, менавыя, раздзельныя, пазыковыя, статутныя, ільготныя граматы залежным сялянам, мяшчанам і інш.). Публічна-прававыя акты перыяду Вялікага княства Літоўскага (прывілеі на нерухомую маёмасць і інш., акты і граматы феадальнага суда, «выракі», «уставы»). Асабістыя, дзяржаўныя, царкоўныя уніі. Прывілеі царкве і духавенству. Публікацыі. Вывучэнне актаў XIII—XVIII ст. **Акты новага і навейшага часу.** Развіццё прыватнага права. Маёмаснае права і новыя віды актавых матэрыялаў. Акты аб правах і перавагах пэўных асоб і аб'яднанняў (дыпломы, патэнты, граматы). Дамовы аб найме. Прававое рэгуляванне складання актаў і іх рэгістрацыя. Звужэнне сферы дзеяння прыватна-прававых актаў у савецкі перыяд. Разнавіднасці актаў 1917 — пачатку 1990-х гг. Акты як масавыя крыніцы. Неадыпламатыка. Методыка аналізу актавых матэрыялаў навейшага часу.	**4**
1.4.	**Матэрыялы справаводства** **Агульныя прынцыпы вывучэння матэрыялаў справаводства, іх класіфікацыя.** **Справаводства дзяржаўных устаноў і арганізацый.** Узнікненне матэрыялаў справаводства і іх агульная характарыстыка. **Арганізацыя дзяржаўнага справаводства ў Вялікім княстве Літоўскім.** Стварэнне і дзейнасць канцэлярыі	**6**

	Вялікага княства Літоўскага. Архіў канцэлярыі (Літоўская метрыка), першапачатковы і сучасны склад кніг. Віды дакументавання. Лісты, прывілеі, пацвярджэнні, прызнанні, справы і інш. Апісанні Метрыкі. Рэестр 1623 г. Стан распрацоўкі матэрыялаў Метрыкі. **Сеймавыя матэрыялы XV—XVIII ст.,** іх віды і асаблівасці крыніцазнаўчага вывучэння. **Мытныя кнігі як крыніцы** для вывучэння сацыяльна-эканамічнай гісторыі Беларусі XVI—XVIII ст. **Матэрыялы справаводства дзяржаўных устаноў Расійскай імперыі (канец XVIII — пачатак XX ст.)** як крыніца па гісторыі Беларусі. Тыпаграфскія фармуляры. З'яўленне машынапісу. Павелічэнне аб'ёму дзяржаўнага справаводства, класіфікацыя яго матэрыялаў (пратаколы, справаздачы, інструкцыі, перапіска). Матэрыялы «Камітэта па справах Заходніх губерняў». Справаздачы губернатараў. Гісторыя іх фармуляра. Матэрыялы дзяржаўнага справаводства навейшага часу, іх асаблівасці, класіфікацыя і методыка крыніцазнаўчага вывучэння. **Судова-следчыя дакументы, іх класіфікацыя і асаблівасці вывучэння.** Матэрыялы судовых устаноў Вялікага княства Літоўскага (актавыя кнігі). «Акты Галоўнага Літоўскага Трыбунала». Матэрыялы судова-следчых устаноў Расійскай імперыі. Асаблівасці іх фарміравання і вывучэння. Матэрыялы III Аддзялення. Структура ваенных судоў Расійскай імперыі (Галоўны, акруговыя, ваенна-палявыя). Каштоўнасць судова-следчых матэрыялаў для вывучэння нацыянальна-вызваленчага руху на Беларусі. Дакументацыя судовых устаноў навейшага часу. Матэрыялы палітычных працэсаў і рэпрэсій на Беларусі 1920—50-х гг. **Дакументы палітычных партый і грамадскіх арганізацый,** асаблівасці іх матэрыялаў як сістэмы дакументавання і справаводства. Праграмы і статуты, пратаколы і рэзалюцыі, перапіска. Матэрыялы народніцкіх арганізацый, беларускіх нацыянальных гурткоў і партый XIX — пачатку XX ст. Методыка крыніцазнаўчага вывучэння дакументальных матэрыялаў Камуністычнай партыі Беларусі. Дакументы аб дзейнасці партый і грамадска-палітычных арганізацый на Беларусі перыяду Другой сусветнай вайны. Дакументы аб дзейнасці палітычных партый і грамадскіх арганізацый у Рэспубліцы Беларусь. **Справаводства прыватных гаспадарак і**	

	прадпрыемстваў, яго агульная характарыстыка.	
2.	**АПАВЯДАЛЬНЫЯ КРЫНІЦЫ**	
2.1.	**Летапісы і хронікі** **Летапісы як гістарычная крыніца.** Агульная характарыстыка. Этапы летапісання на Беларусі. **Пачатак летапісання.** «Аповесць мінулых гадоў». Крыніцы і значэнне «Аповесці...» для вывучэння гісторыі Беларусі. Узнікненне мясцовых летапісных цэнтраў. Полацкі летапіс. Методыка аналізу летапісных помнікаў. А. Шахматаў. **Лацінамоўныя хронікі.** Сагі як гістарычныя крыніцы. Нямецкія і польскія хронікі XI—XV ст. **Беларуска-літоўскае летапісанне XV—XVI ст.** Класіфікацыя летапісаў. Першы беларуска-літоўскі звод: гісторыя стварэння, крыніцы і склад. Слуцкая і маскоўская рэдакцыі. Прычыны з'яўлення легендарнай часткі (аб паходжанні вялікіх князёў літоўскіх). Другі беларуска-літоўскі звод («Хронікі Літоўская і Жамойцкая»), яго рэдакцыі. Складанне трэцяга беларуска-літоўскага зводу («Хронікі Быхаўца»). Методыка аналізу легендарных частак летапісаў. **«Хроніка» Мацея Стрыйкоўскага.** Крыніцы і значэнне «Хронікі» для вывучэння гісторыі Беларусі. **Асаблівасці летапісання XVII—XVIII ст. на Беларусі.** Баркалабаўскі летапіс. Гарадскія летапісы (хронікі): Магілёўская (Т. Сурты і Трубніцкіх), Віцебская (Панцырнага і Аверкі).	**8**
2.2.	**Мемуарная літаратура** **Агульная характарыстыка мемуараў як гістарычнай крыніцы.** Віды мемуарнай літаратуры. Этапы развіцця мемуарнай літаратуры. **Гісторыка-мемуарная літаратура XVI—XVII ст.** «Дзённікі» Я. Збароўскага, Л. Дзялынскага, Ф. Еўлашэўскага і І. Будзілы. «Дыярыушы» Самуіла і Багуслава Маскевічаў і інш. **Асаблівасці і асноўныя віды мемуараў XVIII ст.** **Запіскі замежных дыпламатаў і падарожнікаў XV—XVIII ст.** як крыніца па гісторыі Беларусі. **Мемуарная літаратура XIX ст.** і асаблівасці яе вывучэння. Запіскі расійскіх падарожнікаў аб Беларусі. **Мемуары навейшага часу.** Характарыстыка асноўных этапаў і відаў. Успаміны ўдзельнікаў Грамадзянскай вайны, калектывізацыі і Другой сусветнай вайны, дзеячаў беларускай эміграцыі, савецкіх і партыйных кіраўнікоў.	**6**

	Вусныя ўспаміны, прынцыпы іх збору, уліку і вывучэння.	
2.3.	**Эпісталярныя крыніцы** **Эпісталярныя крыніцы і эпісталярная форма стварэння крыніц іншых відаў** (мастацкая літаратура, мемуарыстыка, публіцыстыка). Пісьмо і перапіска: суадносіны паняццяў. Афіцыйная перапіска. Пісьмы прыватнага характару. Паняцце эпісталярнага комплексу. **Буйнейшыя эпісталярныя комплексы новага і навейшага часу.** Праблемы атрыбуцыі і публікацыі эпісталярных крыніц.	**2**
2.4.	**Літаратурныя і публіцыстычныя творы як гістарычныя крыніцы** **Асаблівасці вывучэння помнікаў літаратуры як гістарычных крыніц.** Вызначэнне паняцця «літаратурны твор». **Асноўныя рысы літаратурных твораў XI—XIII ст.** «Слова аб палку Ігаравым». Перакладныя помнікі. Публіцыстычны і палемічны жанры, іх станаўленне. «Павучанне» Манамаха. **Жыційная літаратура.** Мартырыі («страсці»). Жыціі Ефрасінні Полацкай, Кірылы Тураўскага і інш. Літаратурная дзейнасць мітрапаліта Кіпрыяна. Вывучэнне жыційнай літаратуры. В. В. Ключэўскі. **Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII ст.** Паэтычныя творы XVI — пачатку XVII ст. Прадмовы і пасляслоўі Ф. Скарыны, С. Буднага, В. Цяпінскага. Царкоўна-палемічныя сачыненні канца XVI — першай паловы XVII ст. Літаратурныя і публіцыстычныя творы другой паловы XVII—XVIII ст. **Асаблівасці вывучэння літаратурных твораў новага і навейшага часу.** Адлюстраванне рэчаіснасці, светапогляду, індывідуальнасці ў мастацкіх творах розных эстэтычных кірункаў. Публікацыі мастацкай літаратуры. Часопісныя публікацыі мастацкіх твораў. «Самвыдат». Улік формы публікацыі пры крыніцазнаўчым вывучэнні. **Публіцыстычныя творы новага і навейшага часу.** Заклікі, лістоўкі, пракламацыі. Плакатныя формы і іх вывучэнне. Суадносіны мастацкай і публіцыстычнай літаратуры.	**4**

2.5.	**Перыядычны друк** **Перыядычны друк як спецыфічная сістэма гістарычных крыніц.** Праблемы сістэматызацыі і класіфікацыі перыядычных выданняў. **Этапы развіцця перыядычнага друку.** Першыя перыядычныя выданні на тэрыторыі Беларусі. Афіцыйны друк. «Губернскія» і «Епархіяльныя ведамасці». «Заходнерусізм» і «Веснік» К. Гаворскага. Першыя неафіцыйныя выданні. «Мінскі лісток». Спецыялізацыя і палітызацыя перыядычнага друку. Легальны і нелегальны друк. Нацыянальныя выданні. «Наша доля», «Наша ніва». **Перыядычны друк і цэнзура.** Цэнзурныя статуты і ўстановы, іх развіццё на працягу XIX — пачатку XX ст. **Перыядычныя выданні навейшага часу.** Партыйна-дзяржаўны кантроль над перыядычным друкам у савецкі час. Цэнзура ў Польшчы (1929—1939). Падцэнзурныя выданні і іх спецыфіка. Партыйны, савецкі, прафсаюзны друк. Раённыя выданні, іх роля ў прапагандзе афіцыйнай палітыкі. **Нелегальны друк у навейшы час.** Апазіцыйныя выданні ў Заходняй Беларусі і на савецкай тэрыторыі. Самвыдат 1960—90-х гг., характэрныя рысы газетна-часопісных выданняў самвыдату. **Калабарацыйны друк.** Перыядычныя выданні беларускай эміграцыі. **Асаблівасці вывучэння перыядычнага друку 1990-х гг.** «Незалежныя» выданні. **Рэклама, яе спецыфіка як формы перыёдыкі.** Гісторыя рэкламы. Рэклама старонак беларускіх выданняў 1920-х гг. Рэклама ў Заходняй Беларусі. Рэклама 1990-х гг. **Праблемы крыніцазнаўчага вывучэння перыядычнага друку.** Устанаўленне першапачатковага тэксту артыкулаў, цэнзурныя купюры. Праблемы паходжання і атрыбуцыі артыкула.	**2**
	УСЯГО	**42**

2.2.Семінарскія заняткі.

№ п/п	Назва тэмы і яе змест	Аб'ём у гадзінах
1.	**Прадмет і задачы крыніцазнаўства гісторыі Беларусі.** 1.Тыпы і віды крыніц па гісторыі Беларусі. 2.Роля пісьмовых крыніц для вывучэння гісторыі Беларусі. 3.Архіўныя матэрыялы па гісторыі Беларусі, іх выяўленне і аналіз. 4.Асноўныя публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі.	2
2.	**Заканадаўчыя дакументы Зямель Русі IX—XIII стст.** 1.Агульная характарыстыка заканадаўчых дакументаў як гістарычнай крыніцы. 2. Паняцці "звычаёвае"і "пісанае" права, іх суадносіны 2. Матэрыялы заканадаўства зямель Русі IX—XIII стст.	2
3.	**Крыніцы права Вялікага княства Літоўскага** 1.Гісторыя вывучэння і публікацыі помнікаў заканадаўства ВКЛ. 2. Прывілеі, іх класіфікацыя і значэнне як гістарычнай крыніцы 3. Судзебнік Казіміра 1468г. 4.Статуты ВКЛ як гістарычная крыніца 5. Пастановы (канстытуцыі) соймаў Вялікага княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай.	4
4.	**Тыпы і віды заканадаўчых дакументаў канца XVIII — пачатку XXI ст.** 1. Асноўныя публікацыі матэрыялаў заканадаўства Новага і Навейшага часу. 2. Заканадаўчыя дакументы новага часу, іх класіфікацыя і іх роля ў вывучэнні гісторыі 3. Заканадаўчыя дакументы навейшага часу як гістарычныя крыніцы	2
5.	**Актавыя матэрыялы.** 1. Вызначэнне і разнавіднасці актавага фармуляру. Фармулярны аналіз дакументаў. 2. Актавыя матэрыялы XII—XIII ст.	2

	3.Актавыя матэрыялы перыяду Вялікага княства літоўскага (сярэдзіна XIII—XVIII СТ.). 4.Актавыя крыніцы новага і навейшага часу.	
6.	**Матэрыялы справаводства.** 1. Агульныя прынцыпы вывучэння матэрыялаў справаводства і іх класіфікацыя. 2. Арганізацыя дзяржаўнага справаводства ў ВКЛ. Метрыка як гістарычная крыніца. 3. Сеймавыя матэрыялы і мытныя кнігі як гістарычныя крыніцы. 4. Матэрыялы справаводства Новага і Навейшага часу як гістарычныя крыніцы.	2
7.	**Летапісы як крыніца па гісторыі Беларусі.** 1.Гісторыя вывучэння і публікацыі летапісаў. 2. “Аповесць мінулых гадоў” як крыніца па гісторыі Беларусі. 3. Лацінамоўныя хронікі і скандынаўскія сагі як крыніцы па гісторыі Беларусі 4.Беларуска-літоўскае летапісанне XV—XVI стст: а) першы летапісны звод б) другі летапісны звод в) трэці летапісны звод 5. Асаблівасці летапісання XVII—XVIII стст. на Беларусі.	4
8.	**Мемуары як крыніца па гісторыі Беларусі.** 1. Гісторыка-мемуарная літаратура XVI—XVII ст. 2. Асаблівасці і асноўныя віды мемуараў XVIII ст. 3. Запіскі замежных дыпламатаў і падарожнікаў XV—XVIII ст. як крыніца па гісторыі Беларусі. 4. Мемуарная літаратура XIX ст. 5. Мемуары навейшага часу.	2
9.	**Эпісталярныя крыніцы.** 1. Эпісталярныя крыніцы і іх віды. 2. Праблемы працы з эпісталярнымі крыніцамі і іх публікацыі.	2
10.	**Літаратурныя і публіцыстычныя творы як гістарычныя крыніцы.** 1. Вызначэнне паняцця “літаратурны твор” і яго асаблівасці як гістарычнай крыніцы. 2. «Слова аб палку Ігаравым» як гістарычная крыніца. 3. Жыційная літаратура як гістарычная крыніца.	2

	Ефрасінні Полацкай, Кірылы Тураўскага і інш. 4. Літаратурныя і публіцыстычныя творы XVI—XVIII ст як гістарычныя крыніцы. 5.Асаблівасці вывучэння літаратурных твораў новага і навейшага часу.	
11.	**Перыядычны друк** 1.Перыядычны друк як спецыфічная форма гістарычных крыніц. 2.Першыя перыядычныя выданні на тэрыторыі Беларусі. 3. Перыядычны друк навейшага часу на Беларусі.	2
	Усяго	**26**

3. ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ДЫСЦЫПЛІНЫ

Нумар раздзела, тэмы, занятка	Назва раздзела, тэмы, занятка, пералік вывучаемых пытанняў	Колькасць аудыторных гадзін				Матэрыяльнае забеспячэнне занятка (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	практычныя (семінарскія) заняткі	Лабараторныя заняткі	кіруемая (кантралюемая) самастойная работа студэнта			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	**УВОДЗІНЫ**							
0.1.	Прадмет і здачы крыніцазнаўства гісторыі Беларусі. 1. Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі ў сістэме спецыяльных гістарычных дысцыплін. 2. Тыпы і віды пісьмовых крыніц па гісторыі Беларусі. 3. Роля пісьмовых крыніц для вывучэння гісторыі Беларусі.	2	1				[24], [26], [27], [28], [31], [32], [33], [34], [36], [44], [48], [50], [52], [59], [60], [61], [62], [63], [64], [65], [66], [67], [68],	Тэсціраванне
0.2.	Асноўныя публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі. 1. Археаграфічныя правілы публікацыі крыніц. 2. Публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі у XVIII – пачатку XX ст. 3. Асноўныя публікацыі крыніц у XX ст. 4. Публікацыі крыніц у к. XX – пачатку XXI стст.	2	1				[24], [26], [27], [28], [31], [32], [33], [34], [36], [44], [48], [50], [52], [59], [60], [61], [62], [63], [64], [65], [66], [67], [68]	
1.	**ДАКУМЕНТАЛЬНЫЯ КРЫНІЦЫ**							
1.1.	**Заканадаўчыя дакументы.**							
1.1.1.	Агульная характарыстыка заканадаўчых дакументаў як гістарычнай крыніцы. 1. Закон і права: суадносіны паняццяў. Паняцце галіны права. 2. Звычаёвае і пісанае права, іх роля ў фарміраванні заканадаўчых дакументаў. 3. Матэрыялы заканадаўства зямель Русі IX-XIII стст.	2	2				[1-3], [5], [14], [18], [26-34], [70-74], [95], [103], [107], [146], [177], [198], [206], [209]	Вуснае апытанне

1.1.2.	Крыніцы права Вялікага княства Літоўскага. 1. Віды заканадаўчых дакументаў XIV-XVIII стст. 2. Прывілеі, іх класіфікацыя і роля ў працэсе афармлення саслоўных правоў магнатаў і шляхты. 3. Судзебнік Казіміра IV, яго месца ў сістэме заканадаўства ВКЛ. 4. Статуты ВКЛ 1529, 1566, 1588 гг. як гістарычная крыніца. 5. Пастановы (канстытуцыі) сеймаў ВКЛ і РП.	2	2				[1-3], [5], [14], [16],[18], [23], [26-34], [47], [53], [55], [70-74], [85], [97], [102], [113-118], [147-148], [151-152], [159], [161], [162], [171-172], [174-175], [177-178], [180], [190], [192-193], [195-196], [199], [208-209]	
1.2.	**Тыпы і віды заканадаўчых дакументаў канца XVIII-пачатку XXI стст.**							
1.2.1.	1. Публікацыі матэрыялаў заканадаўства. 2. Заканадаўчыя дакументы новага часу, іх класіфікацыя. 3. Заканадаўчыя дакументы навейшага часу, іх класіфікацыя.	2	2				[71-72], [75-76], [86], [102], [107],[109-112], [139], [168], [185]	Тэсціраванне
1.3.	**Актавыя матэрыялы.**							
1.3.1.	Вызначэнне, класіфікацыя і асноўныя этапы развіцця актавых матэрыялаў. 1. Вызначэнне і класіфікацыя актавых матэрыялаў. 2. Паняцце актавага фармуляру, яго віды і структура. 3. Асноўныя этапы развіцця актавых матэрыялаў.	2	2				[1-23], [26-28], [31-34], [38-39], [70-78], [82], [141], [201]	Самастойная работа
1.3.2.	Актавыя матэрыялы як крыніцы па гісторыі Беларусі. 1. Актавыя матэрыялы перыяду ВКЛ і РП (сярэдзіна XIII- XVIII стст.). 2. Актавыя матэрыялы новага і навейшага часу.	2					[1-23], [26-28], [31-34], [38-39], [70-78], [82], [94], [113], [118], [122], [124], [127-129], [139-140], [154], [177], [188], [206], [209-211]	Вуснае апытанне
1.4	**Матэрыялы справаводства.**							
1.4. 1.	Агульная характарыстыка матэрыялаў справаводства як гістарычных крыніц. 1. Вызначэнне і класіфікацыя матэрыялаў справаводства. 2. Агульныя прынцыпы вывучэння матэрыялаў	2					[1-23], [26-34], [70-78]	Тэсціраванне

	справаводства. 3. Справаводства дзяржаўных устаноў і арганізацый.							
1.4.2.	Арганізацыя дзяржаўнага справаводства у ВКЛ і РП. 1. Стварэнне, дзейнасць і структура канцылярыі ВКЛ. 2. Архіў канцылярыі (Літоўская метрыка), першапачатковы і сучасны склад. 3. Асноўныя віды дакументаў у складзе Метрыкі ВКЛ. 4. Сеймавыя матэрыялы XV-XVIII стст., іх віды і асаблівасці вывучэння. 5. Мытныя кнігі як крыніцы па гісторыі Беларусі.	2	1				[1-23], [26-34], [45-46], [49], [70-74], [84], [89-92], [98-99], [105], [121-122], [125-126], [150], [162], [174], [184], [191], [200]	
1.4.3	Матэрыялы справаводства новага і навейшага часу. 1. Матэрыялы справаводства дзяржаўных устаноў Расійскай імперыі. 2. Судова-следчыя дакументы, іх класіфікацыя і асаблівасці вывучэння. 3. Дакументы палітычных партый і грамадскіх арганізацый. 4. Справаводства прыватных гаспадарак і прадпрыемстваў, яго агульная характарыстыка.		1				[1-23], [26-34], [56], [75-76], [93], [139], [145-146], [160]	Самастойная работа
2.	**АПАВЯДАЛЬНЫЯ КРЫНІЦЫ.**							
2.1.	**Летапісы і хронікі.**							
2.1.1.	Агульная характарыстыка летапісаў і хронік як гістарычных крыніц. 1. Паняцце “летапіс” і “хроніка”, іх адрозненні. 2. Асаблівасці вывучэння летапісаў. 3. Этапы летапісання на Беларусі.	2					[5], [14], [18], [26], [28], [31-34], [54], [63-65], [67], [130], [133], [167], [169], [173], [186], [189], [247], [295]	
2.1.2.	Летапісы і хронікі XI-XIV стст. 1. “Аповесць мінулых гадоў” як крыніца па гісторыі Беларусі. 2. Мясцовае летапісанне. Полацкі летапіс. 3. Сагі як гістарычныя крыніцы. 4. Нямецкія і польскія хронікі XI—XV ст.	2	1				[5], [14], [18], [26], [28], [31-34], [170], [213], [216], [219], [227], [229-230], [233], [247], [251], [254], [256], [262], [265], [267], [270], [278], [293], [296], [298], [300], [313], [318], [327], [330], [332-334]	Вуснае апытанне

2.1.3.	Беларуска-літоўскае летапісанне 1. Класіфікацыя і гісторыя вывучэння беларуска-літоўскіх летапісаў. 2. Першы беларуска-літоўскі летапісны звод, яго гісторыя і склад. 3. Другі беларуска-літоўскі летапісны звод, гісторыя яго стварэння і структура. 4. Складанне трэцяга беларуска-літоўскага летапіснага зводу, яго структура.	2	2				[5], [14], [18], [26], [28], [31-34], [213], [234-237], [257], [263], [271-173], [278], [281], [299], [301], [320], [324], [329], [335]	
2.1.4.	Асаблівасці летапісання XVII-XVIII стст. 1. Баркалабаўскі летапіс. 2. Магілёўская хроніка. 3. Віцебскі летапіс.	2	1				[5], [14], [18], [26], [28], [31-34], [213], [236], [249], [250], [259], [305], [308]	Тэсціраванне
2.2.	**Мемуарная літаратура.**							
2.2.1.	Агульная характарыстыка мемуарнай літаратуры як гістарычнай крыніцы. 1. Паняцце, віды і асаблівасці мемуарнай літаратуры як гістарычнай крыніцы. 2. Этапы развіцця мемуарнай літаратуры.	2					[5], [14], [18], [26], [28], [31-34], [54], [63-65], [67], [130], [133], [167], [169], [173], [186], [189], [258]	Тэсціраванне
2.2.2.	Мемуарная літаратура XVI-XVIII стст. 1. Гісторыка-мемуарная літаратура XVI-XVII стст. 2. Асаблівасці і асноўныя віды мемуараў XVIII стст. 3. Запіскі замежных дыпламатаў і падарожнікаў XV - XVIII стст.	2	1				[212], [217], [223], [226], [228], [238], [239], [261], [264], [274], [287-289], [291], [292], [294], [302], [319], [331]	
2.2.3	Мемуары новага і навейшага часу. 1. Мемуарная літаратура XIX ст. і асаблівасці яе вывучэння. 2. Характарыстыка і асноўныя віды мемуараў навейшага часу. 3. Успаміны ўдзельнікаў важнейшых падзей XX ст. 4. Вусныя ўспаміны, прынцыпы іх збору і вывучэння.	2	1				[5], [14], [18], [26], [28], [31-34], [54], [63-65], [67], [130], [133], [167], [169], [173], [186], [189], [331]	Вуснае апытанне
2.3.	**Эпісталярныя крыніцы.**							
2.3.1.	1. Агульная характарыстыка эпісталярных крыніц. 2. Буйнейшыя эпісталярныя комплексы як крыніцы па гісторыі Беларусі.	2	2				[5], [14], [18], [26], [28], [31-34], [54], [63-65], [67], [130], [133], [167], [169],	Тэсціраванне

							[173], [186], [189], [225], [232], [260], [306], [314]	
2.4.	**Літаратурныя і публіцыстычныя творы як гістарычныя крыніцы.**							
2.4.1.	Літаратурныя творы XI-XVIII стст. 1. Вызначэнне паняцця “літаратурны твор” і асаблівасці яго вывучэння як гістарычнай крыніцы. 2. Асноўныя рысы свецкіх літаратурных твораў XI-XIII стст 3. Жыційная літаратура, яе віды і асаблівасці. 4. Літаратурныя і публіцыстычныя творы эпохі Адраджэння. Царкоўна-рэлігійная палеміка. 5. Літаратурныя і публіцыстычныя творы другой паловы XVII—XVIII ст.	2	1				[5], [14], [18], [26], [28], [31-34], [54], [63-65], [67], [130], [133], [167], [169], [173], [186], [189], [219-222], [224-225], [229-231], [240], [243-248], [255], [262], [263], [266], [269-270], [278-279], [283], [296], [301], [304], [307], [312], [315], [317], [321-322], [326]	
2.4.2.	Літаратурныя і публіцыстычныя творы новага і навейшага часу. 1. Асаблівасці вывучэння літаратурных і публіцыстычных твораў новага часу, іх характарыстыка. 2. Літаратурныя і публіцыстычныя творы навейшага часу, іх характэрныя асаблівасці.	2	1				[5], [14], [18], [26], [28], [31-34], [54], [63-65], [67], [130], [133], [167], [169], [173], [186], [189], [241]	Тэсціраванне
2.5.	**Перыядычны друк.**							
2.5.1.	Перыядычны друк як спецыфічная сістэма гістарычных крыніц. 1. Паняцце “перыядычны друк”. Праблемы сістэматызацыі і класіфікацыі перыядычных выданняў. 2. Асноўныя этапы развіцця перыядычнага друку на тэрыторыі Беларусі. 3. Праблемы крыніцазнаўчага вывучэння перыядычнага друку.	2	2				[1-13], [17-18], [26-34], [253], [306]	

4. ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ

4.1. Асноўная літаратура:

Крыніцы

1. Акты исторические, собранные и изданные Археографическою комиссиею. Т. 1—5. СПб., 1841—1842.
2. Акты, издаваемые Виленскою комиссиею для разбора древних актов. Т. 1—39. Вильна, 1865—1915.
3. Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией. Т. 1—5. СПб., 1846—1853.
4. Белоруссия в печати XVIII ст. Мн., 1985. С. 40—71.
5. Белоруссия в эпоху феодализма: Сб. док. и материалов: В 4 т. Мн., 1959—1961.
6. Белоруссия в эпоху капитализма. Т. 1. Мн., 1981.
7. Борьба за Советскую власть в Белоруссии. 1918—1920: Сб. док. и материалов: В 2 т. Т. 1. Мн., 1968; Т. 2. Мн., 1971.
8. Борьба трудящихся Западной Белоруссии за социальное и национальное освобождение и воссоединение с БССР: Док. и материалы: В 2 т. Мн., 1962—1972.
9. Великая Октябрьская социалистическая революция в Белоруссии: Док. и материалы. Мн., 1957.
10. Восстание в Литве и Белоруссии 1863—64 гг.: Док. и материалы. М., 1965.
11. Восстановление народного хозяйства БССР: Сб. док. и материалов. Мн., 1981.
12. Всенародное партизанское движение в Белоруссии в годы Великой Отечественной войны: В 2 т. Т. 1. Мн., 1967. Т. 2. Кн. 1. Мн., 1973; Т. 2. Кн. 2. Мн., 1978.
13. Государственные архивы СССР: Справ.: В 2 ч. М., 1989.
14. Дакументы і матэрыялы па гісторыі Беларусі ў сярэднія вякі (VI—XVI ст.): Дапам. для вучняў і настаўнікаў / Склад. С. К. Ганцова, В. А. Чамярыцкі, Г. В. Штыхаў. Мн., 1998.
15. Дакументы па гісторыі Беларусі, якія зберагаюцца ў Цэнтральных архівах СССР. Мн., 1991.
16. Документы, объясняющие историю Западнорусского края и его отношение к России и к Польше. СПб., 1865.
17. Индустриализация Белорусской ССР (1926—1941 гг.): Сб. док. и материалов. Мн., 1985.
18. История Беларуси в документах и материалах. Мн., 2000.
19. Каталог сборников документов, изданных архивными учреждениями СССР. 1917—1960. М., 1961.

20. Уния в документах: Сб./Сост. В. А. Теплова, З. И. Зуева. Мн., 1997.

21. Центральный государственный исторический архив Белорусской ССР в г. Гродно: Путеводитель. Мн., 1956.

22. Центральный государственный исторический архив БССР в г. Минске: Путеводитель. Мн., 1974.

23. *Черепнин Л. В.* Русские феодальные архивы XIV—XV веков: В 2 ч. М.; Л., 1948—1951.

Падручнікі і вучэбныя дапаможнікі

24. *Игнатенко А. П.* Введение в историю БССР. Мн., 1965.

25. Историческое краеведение Белоруссии. Мн., 1980. С. 201—213.

26. Источниковедение истории СССР / Под ред. И. Д. Ковальченко. М., 1981. С. 155—156, 165.

27. *Кабанов В. В.* Источниковедение истории советского общества. М., 1997.

28. *Каўн С. Б., Ліпніцкая О. Л., Ходзін С. М.* Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі: Вучэб.-метад. комплекс. Мн., 2003.

29. *Каханоўскі Г. А.* Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI—XIX ст. Мн., 1984. С. 13—16.

30. *Ковальченко И. Д.* Методы исторического исследования. М., 1987.

31. *Тихомиров М. Н.* Источниковедение истории СССР: В 2 т. Т. 1. М., 1940. С. 127—128.

32. *Улашчык М.* Працы па археаграфіі і крыніцазнаўству гісторыі Беларусі. З рукапіснай спадчыны. Мн., 1999.

33. *Улащик Н. Н.* Очерки по археографии и источниковедению истории Белоруссии феодального периода. М., 1973.

34. *Ходзін С. М.* Крыніцы гісторыі Беларусі: (гісторыка-генетычнае і кампаратыўнае вывучэнне). Мн., 1999.

35. *Шкуратов И. А.* Историческая психология. М., 1997.

36. *Шмидт С. О.* Путь историка: Избр. тр. по источниковедению и историографии. М., 1997.

4.2. Дадатковая літаратура:

УВОДЗІНЫ

Крыніцы

37. История и палеография. М., 1993.

Даследаванні і артыкулы

38. Актавыя кнігі // Беларуская савецкая энцыклапедыя: У 12 т. Т. 1. Мн., 1969. С. 202—203.

39. Актовое источниковедение: Сб. ст. / Редкол.: С. М. Каштанов (отв. ред.) и др. М., 1979.

40. *Алексеев Л. П.* Полоцкая земля в IX—XIII вв. (Очерк истории Северной Белоруссии). М., 1966.

41. *Анішчанка Я. К.* Генеральнае межаванне Полацкага і Магілёўскага намесніцтваў // Весці АН БССР. Сер. грамад. навук. 1990. № 6. С. 72—79.

42. *Анішчанка Я. К.* Камеральнае апісанне — крыніца па сацыяльна-эканамічнай гісторыі Усходняй Беларусі (1772—74 гг.) // Весці АН БССР. Сер. грамад. навук. 1988. № 3. С. 71—78.

43. *Антонович А. К.* Белорусские тексты, писанные арабским письмом, их графико-орфографическая система. Вильнюс, 1958.

44. Архивоведческие и источниковедческие проблемы кинофотофонодокументов. М., 1990.

45. Архіў уніяцкіх мітрапалітаў. Дакументы па гісторыі царквы ў Беларусі XVI—XX ст. у фондах гістарычных архіваў Украіны: Давед. / Склад. С. І. Паўловіч, Т. М. Мальцава. Мн.; Полацк, 2001.

46. Архіў уніяцкіх мітрапалітаў. Дакументы па гісторыі царквы ў Беларусі XV—XIX ст. у фондзе «Канцылярыя мітрапаліта грэка-уніяцкіх цэркваў у Расіі»: Давед. / Склад. С. І. Паўловіч, Т. М. Мальцава. Мн.; Полацк, 1999.

47. *Бардах Ю.* Литовские статуты — памятники права периода Возрождения // Культурные связи народов Восточной Европы в XVI в. М., 1976. С. 71—93.

48. *Беленький И. Л.* Разработка проблем теоретического источниковедения в исторической науке (1969—1983). М., 1983.

49. *Бережков Н. Г.* Литовская метрика как исторический источник. М.; Л., 1946. Ч. 1.

50. Бібліяграфія па гісторыі Беларусі. Феадалізм і капіталізм. Мн., 1969.

51. *Бикерман Э.* Хронология древнего мира. М., 1975.

52. *Богданов А. П.* Филиграноведение вчера и сегодня // История и палеография: Сб. ст. М., 1993. Ч. 2. С. 302—432.

53. *Василяускене А.-В. В.* Списки второго Литовского Статута на староболгарском языке (палеография, хронология, дипломатика): Автореф. дис. ... канд. ист. наук. Вильнюс, 1990.

54. *Виноградов В. В.* Проблемы авторства и теория стилей. М., 1961.

55. *Владимирский-Буданов М. Ф.* Обзор истории русского права. 7-е изд. Пг.; Киев, 1915.

56. *Воронкова С. В.* Материалы особого совещания по обороне государства. Источниковедческое исследование. М., 1975.

57. *Гарэцкі Г. І.* Межы Заходняй Беларусі ў Польшчы (Нацыянальны склад насельніцтва Заходняй Беларусі). Мн., 1928.

58. *Гарэцкі Г. І.* Нацыянальныя асаблівасці насельніцтва БССР паводле перапісу 1926 г. Мн., 1929.

59. *Гераклитов А. А.* Филиграни XVII в. на бумаге рукописных и печатных документов русского происхождения. М., 1963.

60. *Горбачевский Н.* Краткия таблицы, необходимыя для историй, хронологии вообще для всякого рода археологических изследований. Вильна, 1867.

61. Источниковедение и компаративный метод в гуманитарном знании: Тез. докл. и сообщ. науч. конф. М., 1996. С. 6—62.

62. *Каменцева Е. И.* Хронология. М., 1982.

63. *Карскі Я. Ф.* Славянская кірылаўская палеаграфія. М., 1979.

64. *Куль-Сяльверстава С. Я.* Беларуская палеаграфія: Навуч. дапам. Гродна, 1996.

65. *Люблинская А. Д.* Латинская палеография. М., 1969.

66. *Сокольчик А. А.* Дооктябрьская книга на русском языке о Белоруссии (1768—1917 гг.): Библиогр. указ. Мн., 1976.

67. *Тихомиров М. Н., Муравьев А. В.* Русская палеография. М., 1982.

68. Хронология Российской истории: Энцикл. справ. М., 1994.

69. *Laucevičus E.* Popierius Letuvaje XV—XVIII b. Vilnus, 1967.

ДАКУМЕНТАЛЬНЫЯ КРЫНІЦЫ

Крыніцы

70. Акты Литовской метрики: В 2 т. Варшава, 1896—1897.

71. Акты Литовско-Русского государства. Вып. 1. Т. 2. М., 1897—1899.

72. Акты, издаваемые Виленской археографической комиссией. Т. 11—13.

73. Акты Главного Литовского Трибунала. Вильно, 1880—1886. Т. 15.

74. Акты, относящиеся к истории Западной России: В 4 т. СПб., 1846—1853.

75. Белорусская ССР в международных отношениях (1944—1959). Мн., 1960.

76. Белорусская ССР в международных отношениях (1960—1980). Мн., 1983.

77. Восстание и война 1794 г. в Литовской провинции (По документам российских архивов) / Сост. Е. К. Анищенко. М., 2000.

78. Восстание и война 1794 года в Литовской провинции (По документам архивов Москвы и Минска) / Сост. Е. А. Анищенко. Мн., 2001.

79. Вяртанне: Дак. і архіўныя матэрыялы па праблемах пошуку і вяртання нацыянальных каштоўнасцей, якія знаходзяцца за межамі Рэспублікі Беларусь. Мн., 1992.

80. Вяртанне-2: Зб. артыкулаў і дак. Мн., 1994.

81. Вяртанне-3: Зб. артыкулаў і дак. Мн., 1996.
82. *Горбачевский Н.* Каталог древним актовым книгам губерний Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской. Вильно, 1872.
83. Декреты Главного Литовского Трибунала. Вильно, 1888.
84. Дневник Люблинского сейма 1569 г. СПб., 1869.
85. Законодательные акты Великого княжества Литовского XV—XVI вв. Л., 1936.
86. Збор пастаноў і распараджэнняў Урада БССР: Алфавітна-прадметны паказальнік. Мн., 1979.
87. Инвентари магнатских владений Белоруссии XVII—XVIII вв. Владение Сморгонь. Мн., 1977.
88. Инвентари магнатских владений Белоруссии XVII—XVIII вв. Владение Тимковичи. Мн., 1982.
89. Книга Посольская Метрики Великого княжества Литовского. М., 1943.
90. Литовская Метрика: В 5 т. СПб.; Пг., 1903—1915.
91. Метрыка Вялікага княства Літоўскага. Кніга запісаў 28 (1522—1552) / Падрыхт. В. Мянжынскі, У. Свяжынскі. Мн., 2000.
92. Метрыка Вялікага княства Літоўскага. Кніга запісаў 44 (1559—1566) / Падрыхт. А. І. Груша. Мн., 2001.
93. Отчет Минского Отделения попечительства императрицы Марии Александровны о слепых за 1913 год. Мн., 1914.
94. Памятники дипломатических отношений Московского государства с Польско-Литовским: В 2 т. СПб., 1882—1887.
95. Памятники русского права / Под ред. и с предисл. С. В. Юшкова. Вып. 1—8. М., 1952—1963.
96. Паўстанне і вайна 1794 г. у Літоўскай правінцыі: Зб. дак. / Склад. Я. К. Анішчанка. Мн., 2002.
97. Первый Литовский Статут: В 2 т. Вильнюс, 1983—1985.
98. Писцовая книга бывшего Пинского староства: В 2 ч. Вильно, 1874.
99. Писцовая книга Гродненской экономии: В 2 ч. Вильно, 1881—1882.
100. Писцовая книга Пинского и Клецкого княжеств в 1552—1555 гг. Вильно, 1883.
101. Полацкія пакутнікі: Зб. дак. / Уклад. і апрац. М. Баўтовіча. Полацк, 2000.
102. Полный хронологический сборник законоположений, касающихся евреев / Сост. Леванда. СПб., 1874.
103. Правда Русская / Подгот. к печати: В. П. Любимов и др.; Под ред. Б. Д. Грекова: В 3 т. М.; Л., 1940—1963.
104. Проблемы исторической демографии СССР. Кишинев, 1985.
105. Ревизия Кобринской экономии. 1563. Вильно, 1876.

106. Решения Главного Литовского трибунала 1583—1655. Вильнюс, 1988.

107. Российское законодательство X—XX веков: Тексты и коммент.: В 9 т. / Под общ. ред. О. И. Чистякова. М., 1984—1994.

108. Русская историческая библиотека. Т. 30. Юрьев, 1914.

109. Сборник законов Белорусской Советской Социалистической Республики (СЗ БССР). 1938. № 1.

110. Сборник законов и указов Президиума Верховного Совета Белорусской ССР: В 3 т. Мн., 1974—1976.

111. Сборник указов, постановлений, решений, распоряжений военного времени. 1944 г. Л., 1945.

112. Собрание постановлений и распоряжений правительства Белорусской Советской Социалистической Республики (СП БССР). 1938. № 1.

113. Собрание трактатов и конвенций, заключенных Россией с иностранными державами. Т. 2. (1772—1808). СПб., 1875.

114. Статут Великого княжества Литовского 1529 г. Мн., 1960.

115. Статут Великого княжества Литовского 1566 г. // Временник императорского Московского общества древностей российских. Кн. 23. М., 1855.

116. Статут Вялікага княства Літоўскага. 1588: Тэксты. Даведнік. Каментарыі. Мн., 1989.

117. Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 г. Мн., 2003.

118. Volumina legum. T. 2—8. Petersburg, 1859—1860.

Даследаванні і артыкулы

119. Анішчанка Я. К. Генеральнае межаванне на Беларусі. Мн., 1996.

120. *Галенчанка Г. Я.* Канец застарэлага міфа: новы дакумент пра Скарыну // Полацк: карані нашага радавода. Полацкая зямля як сацыякультурная прастора ўзнікнення і развіцця беларускага этнасу і нацыянальнай дзяржаўнасці. Міжнар. навук. канф. 5—6 верасня 1995 г. Полацк, 1996. С. 72—77.

121. *Галубовіч В.* Матэрыялы па гісторыі скарбу ВКЛ у кнігах запісаў за перыяд праўлення Уладзіслава IV Вазы // Białoruskie Zeszyty Historyczne. Białystok, 2002, № 17.

122. *Гардзееў М. Ю.* «Под час небеспеченства од Москвы...» (актавая кніга полацкага магістрату за 1656—1657 гг. як крыніца па вывучэнні вайны 1654—1667 гг.) // Бел. гіст. агляд. 1999. Т. 6. Сш. 1—2 (10—11). С. 202—221.

123. *Голубеў В. Ф.* Крыніцы па гаспадарчай гісторыі Беларусі эпохі феадалізму (XVI—XVIII ст.): пошукі, класіфікацыя, аналіз // Гіст. крыніцы: праблемы класіфікацыі, вывучэння і выкладання. Матэрыялы да Міжнар. навукова-практычнай канф., прысвечанай 120-годдзю з дня нараджэння У. І. Пічэты. Мінск, 23—24 красавіка 1998 г. Мн., 1998.

124. Голубеў В. Ф. «Skarbiec diplomatów» Ігната Даніловіча як публікацыя крыніц па палітычнай і сацыяльна-эканамічнай гісторыі Беларусі (да Люблінскай уніі) // Бел. археаграф. штогоднік. Вып. 3. Мн., 2002.

125. *Даўгяла Д. І.* Літоўская метрыка і яе каштоўнасць для вывучэння мінуўшчыны Беларусі. Рыга, 1933.

126. *Дзярновіч А. І.* Метрыка ВКЛ аб адносінах Вялікага княства Літоўскага і Святой Рымскай імперыі // Бел. гіст. часоп. 1995. № 4. С. 90—99.

127. *Дзярновіч А. І.* Працэдура падпісання міжнародных дамоваў у пачатку XVI ст. (на прыкладзе саюзнай дамовы 1501 г. паміж Вялікім княствам Літоўскім і Лівоніяй) // Беларусь і свет: Альманах. Т. 2. Мн., 2000. С. 34—44.

128. *Дзярновіч А. І.* Саюзны дагавор 1501 г. ВКЛ з Лівоніяй і дынастычны крызіс 1497—1499 гг. у Расіі // Весці Нацыянальнай акадэміі навук. Сер. гуманіт. навук. 2003. № 1. С. 62—66.

129. Дзярновіч А. І. «…in nostra Livonia»: Дакументальныя крыніцы па гісторыі палітычных адносінаў паміж Вялікім княствам Літоўскім і Лівоніяй у канцы XV — першай палове XVI ст.: Сістэматызацыя і актавы аналіз. Мн., 2003.

130. *Добиаш-Рождественская О. А.* История письма в средние века: Руководство к изучению латинской палеографии. М., 1987.

131. *Евграфов Е. М.* Кинофотодокументы как исторический источник. М., 1973.

132. *Ермолаев И. П.* Историческая хронология. Казань, 1980.

133. *Ефременков Э. Л.* Раскрытие авторства на основе анализа идейного содержания произведений // Вопросы текстологии. М., 1960. Вып. 2.

134. *Жиромская В. Б.* Всесоюзные переписи населения 1926, 1937, 1939 годов. История подготовки и проведения // История СССР. 1990. № 3. С. 84—104.

135. *Иванов Г. М.* Исторический источник и историческое познание. Томск, 1973.

136. *Иванов Г. М.* О социальной природе исторического источника // Тр. Том. ун-та. Томск. Т. 11. 1974. С. 73—85.

137. *Иванов Г. М., Коршунов А. М., Петров Ю. В.* Методические проблемы исторического познания. М., 1981.

138. *Іванова Л.* «Пункты заспакаення грэчаскай веры» 1632—1635 гг. // З гісторыі уніяцтва ў Беларусі (да 400-годдзя Брэсцкай уніі) / Пад рэд. М. В. Біча і П. А. Лойкі. Мн., 1996. С. 71—77.

139. Историко-юридические материалы, извлеченные из актовых книг губерний Витебской и Могилевской, хранящихся в центральном архиве в Витебске. Витебск, 1871—1906. Вып. 1—32.

140. Канановіч У. І. Appelatio у дыпламатычным фармуляры Вялікага княства Літоўскага канца XIV — першай паловы XV ст. // Беларусь і свет: Альманах. Т. 1. Мн., 1999. С. 12—18.

141. *Каштанов С. М.* Очерки русской дипломатики. М., 1970.

142. *Клейн Л. С.* Археологические источники. Л., 1978.

143. *Климишин И. А.* Календарь и хронология. М., 1985.

144. *Ковальский Н. П.* Источники по истории Украины XVI — первой половины XVII в. в Литовской метрике и фондах приказов ЦГАДА: Учеб. пособие. Днепропетровск, 1979.

145. *Козловский П. Г., Чепко В. В.* Инвентари и хозяйственные документы магнатских владений Белоруссии XVI—XVIII вв. и инвентари помещичьих имений первой половины XIX в. как исторический источник // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы. 1962. Мн., 1964.

146. *Копысский З. Ю.* Источниковедение аграрной истории Белоруссии. Мн., 1978.

147. *Лазутка С. А.* I Литовский Статут — феодальный кодекс Великого княжества Литовского. Вильнюс, 1973.

148. *Лазутка С. А., Гудавичюс Э.* Первый литовский статут: Палеографический и текстологический анализ списков. Т. 1. Ч. 1—2. Вильнюс, 1983—1985.

149. *Лаппо И.* Земский суд в Великом княжестве Литовском в конце XVI в. 1897.

150. *Лаппо И. И.* Великое княжество Литовское во второй половине XVI в. Литовско-русский повет и его сеймик. Юрьев, 1911.

151. *Лаппо И. И.* Великое княжество Литовское за время от заключения Люблинской унии до смерти Стефана Батория (1569—1586). Т. 1. СПб., 1901. С. 181—189.

152. *Лаппо И. И.* Литовский статут 1588 года. Т. 1—2. Каунас, 1934—1938.

153. *Леонтович Ф.* Центральные судебные учреждения в Великом княжестве Литовском до и после Люблинской унии // Журнал Министерства юстиции. 1910. № 2.

154. *Леонтьева Т. Е.* Документальные материалы фонда князей Радзивиллов как исторический источник // Вопр. архивоведения и источниковедения в БССР. Мн., 1971. С. 320—328.

155. *Литвак Б. Г.* Перепись 1897 г. о крестьянстве России (источниковедческий аспект) // История СССР. 1990. № 1. С. 114—126.

156. Литовская метрика / Ред. И. И. Лаппо и др. СПб., 1903—1915. Отд. 1—2. (РИБ; Т. 20, 27, 30, 33).

157. Литовская метрика: Тез. докл. межресп. науч. конф. Вильнюс, 1988.

158. *Лойка П. А.* Прыватнаўласніцкія сяляне Беларусі. Эвалюцыя феадальнай рэнты ў другой палове XV—XVIII ст. Мн., 1991. С. 17—22.

159. *Любавский М. К.* Литовско-Русский сейм. М., 1901.

160. Люты А. М., Касовіч В. Ф. Гістарыяграфія і крыніцы сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі ў другой палове XVIII — першай палове XIX ст. Мн., 1996.

161. *Максимейко Н. А.* Сеймы Литовско-Русского государства до Люблинской унии 1569 г. Харьков, 1902.

162. *Малиновский И.* Сборник материалов, относящихся к истории панов-рады Великого княжества Литовского: В 2 ч. Томск, 1901—1912.

163. *Маньков А. Г.* Уложение 1649 года — кодекс феодального права России / Отв. ред. К. Н. Сербина. Л., 1980.

164. *Мараш Я. Н.* Аграрная гісторыя Беларусі ў святле крыніцазнаўчага аналізу // Весці АН БССР. Сер. грамад. навук. 1979. № 6.

165. *Медушевская О. М.* Современное зарубежное источниковедение. М., 1983.

166. *Носовский Г. В., Фоменко А. Г.* Новая хронология и концепция древней истории Руси, Англии, Рима. Факты, гипотезы. Т. 1. Русь. М., 1995.

167. О принципе определения авторства в связи с общими проблемами теории и истории литературы. Л., 1960.

168. Описание документов и бумаг, хранящихся в Московском архиве Министерства юстиции. Кн. 21. М., 1915.

169. От Нестора до Фонвизина. Новые методы определения авторства / Под ред. Л. В. Милова. М., 1994.

170. *Пашуто В. Т.* Немецкие хроники // Пашуто В. Т. Образование Литовского государства. М., 1959. С. 127—148.

171. Первый Литовский Статут 1529 г.: Материалы респ. науч. конф., посвященной 450-летию Первого Статута. Вильнюс, 1982.

172. Первый Литовский Статут 1529 года: Материалы респ. науч. конф. / Редкол.: С. Лазутка (отв. ред.) и др. Вильнюс, 1982.

173. *Пиотровский Р. Г.* Анонимные произведения и их авторы. Мн., 1988.

174. *Пичета В. И.* Аграрная реформа Сигизмунда-Августа в Польско-Русском государстве. М., 1958.

175. *Пичета В. И.* Белоруссия и Литва XV—XVI вв. М., 1961. С. 11—182, 503—521, 525—592.

176. *Плошко Б. Г., Елисеева И. И.* История статистики: Учеб. пособие. М., 1990.

177. Полоцкие грамоты XIII — начала XVI в.: Тексты / Сост. А. Л. Хорошкевич. М., 1977—1985. Вып. 1—5; Указатели. М., 1989.

178. Польский сейм. Варшава, 1959.

179. *Поляков Ю. А., Житомская В. Б. Киселев И. Н.* Полвека молчания (Всесоюзная перепись населения 1937 г.) // Социол. исследования. 1990. № 7.

180. Привилеи городам // Копысский З. Ю. Социально-политическое развитие городов Белоруссии в XVI — первой половине XVII в. Мн., 1975. С. 21—30.

181. Проблемы устной истории СССР: Тез. науч. конф. Киев, 1990.

182. *Пронштейн А. П., Кияшко В. Я.* Хронология. М., 1981.

183. *Пронштейн А. П., Данилевский И. Н.* Вопросы теории и методики исторического исследования. М., 1986.

184. *Пташицкий С. Л.* Описание книг и актов Литовской метрики. СПб., 1887.

185. *Пушкарев Л. Н.* Классификация русских письменных источников по отечественной истории. М., 1975.

186. *Пушкин В. Н.* Эвристика — наука о творческом мышлении. М., 1967.

187. *Рейсер С. А.* Русская палеография нового времени. М., 1982.

188. Салей С. Гістарыяграфія і крыніцы па знешняй палітыцы Вялікага княства Літоўскага XVI ст. // М. М. Улашчык і праблемы беларускай гістарыяграфіі, крыніцазнаўства і археаграфіі. Мн., 1997. С. 245—249.

189. *Святский Д. О.* Астрономические явления в русских летописях с научно-критической точки зрения. Пг., 1915.

190. *Сокол С. Ф.* Политическая и правовая мысль Белоруссии XVI — первой половины XVII в. Мн., 1984.

191. Спиридонов М. Ф. Жалобы как одна из форм борьбы крестьянства Белоруссии в XVI в. против усиления эксплуатации // Сельское хозяйство и крестьянство Беларуси: Материалы науч. конф. 27—29 октября 1989 г., Гомель). Мн., 1991.

192. *Спиридонов М. Ф.* Закрепощение крестьянства Беларуси (XV—XVI вв.). Мн., 1993.

193. *Старостина И. П.* Судебник Казимира 1468 г. // Древнейшие государства на территории СССР: Материалы и исслед. 1988—1989 гг. М., 1991. С. 170—345.

194. Статистика текста. Мн., 1969.

195. Статут Вялікага княства Літоўскага 1588. Тэксты. Даведнік. Каментарыі. Мн., 1989. С. 457—459, 462, 467, 469, 485—486.

196. Стрэнкоўскі С. П. Вольнасці і прывілеі гарадоў заходнія часткі Вялікага княства Літоўскага: Вучэб. дапам. Мн., 1997.

197. *Суслова Е. Н.* Поиск архивных документов. Л., 1987.

198. *Тихомиров М. Н.* Исследование о «Русской правде»: Происхождение текстов. М.; Л., 1941.

199. Третий Литовский Статут 1588 г.: Материалы респ. науч. конф., посвященной 400-летию Третьего Статута. Вильнюс, 1989.

200. *Улащик Н. Н.* Инвентари помещичьих имений западной Белоруссии и Литвы 40-х годов XIX в. как исторический источник // Проблемы источниковедения. М., 1962. Вып. 10.

201. *Фарсобин В. В.* О предмете дипломатики и ее соотношение с источниковедением // Вопр. истории. 1978. № 1.

202. *Федотов В. В.* Техника и организация умственного труда. Мн., 1983.

203. *Хавский П. В.* Взгляд на хронологию еврейскую, христианскую вообще и русскую в особенности. СПб., 1849.

204. *Ходаковский И. И.* Организация поиска источников и литературы в источниковедческом исследовании: Учеб. пособие. М., 1976.

205. *Шчепкин В. М.* Учебник русской палеографии. М., 1918 (перавыд.: М., 1967).

206. *Щапов Я. Н.* Княжеские уставы и церковь в Древней Руси XI—XIV вв. М., 1972.

207. *Щербиновский Н. С.* Сезонные явления в природе. М., 1966.

208. *Юхо І.* Крыніцы беларуска-літоўскага права. Мн., 1991. С. 101—103, 115—168, 172—204, 210—225, 238.

209. Юхо І. А. Міжнародныя дагаворы і пагадненні старажытных беларускіх княстваў і Вялікага княства Літоўскага // Внешняя политика Беларуси в исторической ретроспективе: Тэз. выступленняў. Мн., 2002. С. 90—92.

210. *Юхо Я.* Уніі Вялікага княства Літоўскага з Польшчай // Полымя. 1972. № 1. С. 207—226.

211. *Kutrzeba S., Semkowicz W.* Akta unji Polski z Litwa. Kraków, 1932.

АПАВЯДАЛЬНЫЯ КРЫНІЦЫ

Крыніцы

212. *Барбаро И., Кантарини А.* Барбаро и Кантарини о России (Итальянские тексты и переводы): К истории итало-русских связей в XV в. Л., 1971.

213. Беларускія летапісы і хронікі. Мн., 1997.

214. «Великая хроника» о Польше, Руси и их соседях XI—XIII вв. М., 1987.

215. *Гваньини А.* Описание всей страны, подчиненной царю Московии // Чтения в Обществе истории и древностей российских. Кн. 4. М., 1897.

216. *Генрих Латвийский.* Хроника Ливонии. М.; Л., 1938.

217. *Герберштейн С.* Записки о Московии. М., 1988.

218. *Длугош Я.* Грюнвальдская битва. М.; Л., 1962.

219. Житие блаженыя Еуфросинии, игумении Вседръжителя Святаго Спаса во градъ в Полодскъ // Старажытная бел. літ.: Зб. Мн., 1990. С. 54—66.

220. Житие и терпенье преподобного отца нашего Аврамья, просвътившагося в терпъеньи мнозе, новаго чудотворца в святыя града Смоленьска // Старажытная бел. літ.: Зб. Мн., 1991. С. 66—75.

221. Житие преподобной Ефросиніи, Игуменіи Полоцкой. СПб., 1992.

222. Кніга жыцій і хаджэнняў / Пер. са старажытнарус., старабеларус. і польск.; Уклад., прадм. і каментарыі А. Мельнікава. Мн., 1994.

223. *Корб И. Г.* Дневник путешествия в Московию. СПб., 1906.

224. *Коршунов А. Ф.* Афанасий Филлипович. Жизнь и творчество. Мн., 1965.

225. Лісты Ф. С. Кміты-Чарнабыльскага // Помнікі старажытнай бел. пісьменнасці. Мн., 1975. С. 39—110, 161—182.

226. Невядомыя эпізоды «невядомае вайны», або Ваенныя дзеянні Швецыі ў 1656—1657 гг. вачыма Э. Дальберга. Публ. А. Белы // Спадчына. 1999. № 3. С. 114—129.

227. Новгородская первая летопись младшего и старшего изводов. М.; Л., 1950.

228. *Олеарий А.* Путешествие // Чтения в Обществе истории и древностей российских. Кн. 3—4. М., 1873; Кн. 1. М., 1874.

229. Памятники литературы Древней Руси. XII век. М., 1980. С. 283—323, 373—387.

230. Памятники литературы Древней Руси. XI — начало XII века. М., 1978. С. 393—416.

231. Памяць святога нашага бацькі Кірылы, епіскапа Тураўскага // Спадчына. 1990. № 2. С. 33.

232. Письма и бумаги императора Петра Великого. Т. 8. Вып. 2. М., 1951. С. 832—836.

233. Повесть временных лет // Памятники литературы Древней Руси. XI — начало XII вв. М., 1978. С. 23—277.

234. Полное собрание русских летописей. Т. 17: Западнорусские летописи. СПб., 1907.

235. Полное собрание русских летописей. Т. 25—30, 34. М.; Л., 1949—1978.

236. Полное собрание русских летописей. Т. 32: Хроники: Литовская и Жмойтская, и Быховца. Летописи: Баркулабовская, Аверки и Панцырного. М., 1975.

237. Полное собрание русских летописей. Т. 35. Летописи белорусско-литовские. М., 1980.

238. Помнікі мемуарнай літаратуры Беларусі XVII ст. Мн., 1983.

239. *Поссевино А.* Исторические сочинения о России XVI в. М., 1983.

240. Прадмовы і пасляслоўі паслядоўнікаў Францыска Скарыны. Мн., 1990.

241. Публицистика белорусских народников. Мн., 1983.

242. Русская историческая библиотека. Т. 6, 7, 19. Памятники полемической литературы в Западной Руси. Кн. 1—3. СПб., 1882.

243. Русско-белорусские связи во второй половине XVII в. (1667—1686 гг.): Сб. док. Мн., 1972. С. 346—349.

244. Русско-белорусские связи (1570—1667 гг.): Сб. док. Мн., 1963.

245. *Скарына Ф.* Прадмовы і пасляслоўі. Мн., 1969.

246. *Скарына Ф.* Творы. Мн., 1990.

247. Старажытная беларуская літаратура: Зб. Мн., 1990. С. 17—43, 44—53, 75—83, 84—118, 119—178, 179—189, 190—194, 194—232, 262—278, 279—296, 296—321.

248. Творения святого отца нашего Кирилла, епископа Туровского. Киев, 1880.

249. Хроника белорусского города Могилева. Собранное и писанное А. Трубницким... продолженное его сыном М. Трубницким / Пер. Н. Гортынский. М., 1887.

250. Хроника Быховца. М., 1966.

Даследаванні і артыкулы

251. *Арбузов Л. А.* Очерк истории Лифляндии, Эстляндии и Курляндии. СПб., 1912.

252. *Бантыш-Каменский Д.* Биографии российских генералиссимусов и генерал-фельдмаршалов. Ч. 2. СПб., 1840. С. 25—49.

253. *Белы А.* Полацк у нямецкіх «лятучых лістках» XVI ст. // Спадчына. 1997. № 6. С. 213—219.

254. *Бережков Н. Г.* Хронология русского летописания // Проблемы источниковедения. М., 1958. Вып. 6.

255. *Бирало А. А.* Философская и общественная мысль в Белоруссии и Литве в конце XVII — середине XVIII вв. Мн., 1971. С. 140—162.

256. *Борисенков Е. П., Пасецкий В. М.* Экстремальные явления в русских летописях XI—XVII вв. Л., 1983.

257. *Булыга А. М.* і інш. Мова беларускай пісьменнасці XIV—XVIII вв. Мн., 1988.

258. *Бушканец Е. Г.* Мемуарные источники: Учеб. пособие к спецкурсу. Казань, 1975.

259. *Вайтовіч Н. Т.* Баркалабаўскі летапіс. Мн., 1977.

260. *Варонін В.* Два лісты пра бітву пад Клецкам у 1506 г. // Бел. гіст. агляд. 1995. Т. 2. Сш. 2. С. 279—290.

261. *Гаранін С.* Шляхамі даўніх вандраванняў: Гістарычна-тэарэтычны нарыс развіцця беларускай паломніцкай літаратуры XII—XVI стст. Мн., 1999.

262. Гісторыя беларускай літаратуры. Старажытны перыяд. Мн., 1985. С. 37—40, 45—49, 66—83, 92—335.

263. *Голенченко Г. Я.* Идейные и культурные связи восточнославянских народов в XVI — середине XVII в. Мн. 1989. С. 170—210.

264. *Грыцкевіч В., Мальдзіс А.* Шляхі вялі праз Беларусь. Мн., 1980.

265. *Данилевский И. Н.* Замысел и название Повести временных лет // Отеч. история. 1995. № 5. С. 101—110.

266. *Даўгяла Д. І.* З беларускага пісьменства XVII ст.: Творы Цыпрыяна Камунякі. «Ліст да Абуховіча» і «Прамова Мялешкі». Мн., 1927.

267. *Джаксон Т. Н.* Исландские королевские саги как источник по истории Древней Руси и ее соседей X—XIII вв. // Древнейшие государства на тер-ритории СССР: Материалы и исслед. М., 1991. С. 5—169.

268. *Довнар-Запольский М. В.* Польско-литовская уния на сеймах до 1569 г. Исторический очерк. М., 1897.

269. *Дорошкевич В. И.* Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы первой половины XVI в. Мн., 1979. С. 90—203.

270. Древнерусская литература. Источниковедение. Л., 1984.

271. *Ермаловіч М. І.* Па слядах аднаго міфа. Мн., 1991.

272. *Ермаловіч М. І.* Старажытная Беларусь. Мн., 1990.

273. *Ермаловіч М. І.* Тацішчаўскія звесткі пра Беларусь // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. 1976. № 2. С. 33—35.

274. *Замысловский Е. Е.* Герберштейн и его историко-географические известия о России. СПб., 1884.

275. *Заяц Ю. А.* Заславль X—XVIII веков. Мн., 1987. С. 8—30.

276. *Иловайский Д.* Гродненский сейм 1793 г. Последний сейм Речи Посполитой. М., 1870.

277. Исследования по истории Литовской метрики: Сб. науч. тр.: В 2 вып. / Редкол.: В. Т. Пашуто и др. М., 1989. Вып. 1—2.

278. История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 95—312.

279. *Кавалёў С. В.* Героіка-эпічная паэзія Беларусі і Літвы канца XVI ст. Мн, 1993.

280. Кавалёў С. В. Станаўленне польскамоўнай паэзіі ў полілінгвістычнай літаратуры Беларусі эпохі Рэнесансу. Мн., 2002.

281. *Капыскі З. Ю.* Беларуска-літоўскія летапісы як помнікі гістарычнай думкі // Весці АН БССР. Сер. грамад. навук. 1986. № 4. С. 80—88.

282. *Каралёў Г. І.* Польскія публікацыі царкоўна-гістарычных крыніц у XIX—XX ст. // Наш радавод. Кн. 4. Ч. 3. Гродна, 1992. С. 184—190.

283. *Ключевский В. О.* Древнерусские жития святых как исторический источник. М., 1871.

284. *Ключевский В. О.* Курс лекций по источниковедению. Лекция X, XI // Ключевский В. О. Соч. Т. 6. М., 1959. С. 65—81.

285. *Ключевский В. О.* Сказания иностранцев о Московском государстве. Пг., 1918.

286. *Копысский З. Ю., Чепко В. В.* Историография БССР. Эпоха феодализма. Мн., 1986. С. 5—15.

287. *Коршунаў А. Ф.* «Дыярыуш» Адама Каменскага Длужыка // Бел. літ. і літаратуразнаўства. Вып. 2. Мн., 1974.

288. *Коршунаў А. Ф.* «Дыярыуш» Багуслава Казіміра Маскевіча // Бел. літ. і літаратуразнаўства. Вып. 3. Мн., 1975.

289. *Коршунаў А. Ф.* «Успаміны» Яна Цадроўскага // Бел. літ. і літаратуразнаўства. Вып. 5. Мн., 1977.

290. *Костомаров Н. И.* Последние годы Речи Посполитой // Костомаров Н. И. Собр. соч. Кн. 7. СПб., 1905.

291. *Коялович М.* Дневник последнего похода Стефана Батория на Россию и дипломатическая переписка того времени. СПб., 1867.

292. *Кречетников М. Н.* Дневные записки ... // Чтения в Обществе Истории и древностей российских (ЧОИДР). 1863. Кн. 4. Отд. 2.

293. *Кузьмин А. Г.* Русские летописи как источники по истории Древней Руси. Рязань, 1969.

294. *Лимонов Ю. А.* «Записки о Московской войне» Р. Гейденштейна и русские летописи // Вспомогательные исторические дисциплины. Т. 7. Л., 1976. С. 178—190.

295. *Лихачев Д. С.* Вопросы атрибуции произведений древнерусской литературы // Тр. Отд. древнерус. лит. АН СССР. Т. 17. М.; Л., 1961.

296. *Лихачев Д. С.* Русские летописи и их культурно-историческое значение. М.; Л., 1947.

297. *Лихачев Н. П.* Палеографическое значение бумажных водяных знаков. Ч. 1. СПб., 1899.

298. Лівонскія хронікі // БелСЭ. Т. 6. Мн., 1972.

299. *Лурье Я. С.* О происхождении Радзивилловской летописи // Вспомогательные исторические лисциплины. Л., 1987. Вып. XVIII. С. 64—83.

300. *Лурье Я. С.* Общерусские летописи XIV—XV вв. / Отв. ред. Д. С. Лихачев. Л., 1976.

301. *Майхровіч С. К.* Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980. С. 28—40.

302. *Мальдзіс А.* Беларусь у люстэрку мемуарнай літаратуры XVIII ст. Мн., 1982.

303. *Мальдзіс А.* Таямніцы старажытных сховішчаў. Мн., 1974.

304. *Мальдзіс А. І.* На скрыжаванні славянскіх традыцый. Мн., 1980.

305. *Мальцев А. Н.* Баркулабовская летопись // Археограф. ежегодник за 1960 г. М., 1961. С. 291—320.

306. Массовые источники по социально-экономической истории советского общества. М., 1979.

307. *Мельников А.* Путь непечален. Исторические свидетельства о святости в Белой Руси. Мн:, 1992.

308. *Михайловская Л. Л.* Белоруссия и Литва конца XIV — первой трети XVI вв. (по материалам Хроники Бернарда Ваповского): Автореф. дис. ... канд. ист. наук. М., 1981.

309. *Михайловская Л. Л.* Жизнь и творчество Мацея Стрыйковского // Вопр. истории: Межведомственный сб. Вып. 14. Мн., 1978. С. 140—150.

310. *Мыцык Ю. А.* Украинские летописи XVII века: Учеб. пособие. Днепропетровск, 1978.

311. *Мянжынскі В. С.* Метрыка Вялікага княства Літоўскага як крыніца па гісторыі землеўладання Беларусі (першая палова XVI ст.) // Весці АН БССР. Сер. грамад. навук. 1987. № 2. С. 61—67.

312. *Нікалаеў М.* Палата кнігапісная: Рукапісная кніга на Беларусі ў X—XVIII стагоддзях. Мн., 1993.

313. *Приселков М. Д.* История русского летописания XI—XV вв. Л., 1940.

314. *Пташицкий С. Л.* Переписка литовского канцлера Льва Ивановича Сапеги // Журнал Министерства народного просвещения. 1893. Ч. 275. С. 194—223.

315. *Рогов А. И.* Русско-польские культурные связи в эпоху Возрождения (Стрыйковский и его хроника). М., 1966.

316. *Рогов А. И.* Стрыйковский и русская историография первой половины XVIII в. // Источники и историография славянского средневековья. М., 1967. С. 145—157.

317. *Рыбаков Б. А.* Петр Бориславич: Поиск автора «Слова о полку Игореве». М., 1991.

318. *Свердлов М. Б.* Латинские источники по истории Древней Руси IX—XII вв. Л., 1968.

319. *Свяжынскі У. М.* «Гістарычныя запіскі» Фёдара Еўлашоўскага. Мн., 1990.

320. *Семянчук А. А.* Беларуска-літоўскія летапісы і польскія хронікі. Гродна, 2000.

321. *Смирнов С. И.* Исследование В. О. Ключевского «Древнерусския жития святых как исторический источник». М., 1913.

322. Спадчына Скарыны: Зб. матэрыялаў Першых скарынаўскіх чытанняў (1986). Мн., 1989. С. 113—139.

323. *Тартаковский А. Г.* Русская мемуаристика XVIII — первой половины XIX вв. М., 1991.

324. *Улащик Н. Н.* Введение в изучение белорусско-литовского летописания. М., 1985. С. 82—129, 237, 261, 262.

325. *Филист Г. М.* История «преступлений» Святополка Окаянного. Мн., 1990.

326. Францыск Скарына і яго час: Энцыкл. давед. Мн., 1988.

327. *Цыб С. В.* Древнерусское времяисчисление в «Повести временных лет». Барнаул, 1995.

328. *Чамярыцкі В. А.* Беларуская літаратура на рубяжы эпох // Скарына і яго эпоха. Мн., 1990. С. 209—277.

329. *Чамярыцкі В. А.* Беларускія летапісы як помнікі літаратуры. Мн., 1969.

330. *Чамярыцкі В. А.* Да пытання аб раннім летапісанні Беларусі (XII—XIII ст.) // Весці АН СССР. Сер. грамад. навук. Вып. 3. Мн., 1965. С. 90—98.

331. *Черняева А. И.* Мемуарные издания в Фундаментальной библиотеке АН БССР // Книговедение в Белоруссии. Мн., 1977.

332. *Шахматов А. А.* «Повесть временных лет» и ее источники // Тр. Отд. древнерус. лит. Т. 4. М.; Л., 1940. С. 9—150.

333. *Шахматов А. А.* Обозрение русских летописных сводов XIV—XVI вв. М.; Л., 1938.

334. *Шахматов А. А.* Разыскания о древнейших русских летописных сводах. СПб., 1908.

335. *Ючас М. А.* Хроника Быховца // Летописи и хроники. 1973. М., 1974. С. 220—231.

4.3. Прыкладныя пытанні да іспыту:

1. Прадмет і задачы крыніцазнаўства гісторыі Беларусі.
2. Тыпы і віды крыніц па гісторыі Беларусі.
3. Агульная характарыстыка заканадаўчых дакументаў як гістарычнай крыніцы
4. Матэрыялы заканадаўства зямель Русі IX—XIII ст.
5. Крыніцы права Вялікага княства Літоўскага.
6. Публікацыі матэрыялаў заканадаўства.
7. Заканадаўчыя дакументы новага і навейшага часу, іх класіфікацыя.
8. Вызначэнне актаў. Класіфікацыя актавых матэрыялаў.
9. Этапы развіцця актавых матэрыялаў.
10. Актавыя матэрыялы перыяду Вялікага княства Літоўскага (сярэдзіна XIII—XVIII ст.).
11. Акты новага і навейшага часу.
12. Арганізацыя дзяржаўнага справаводства ў Вялікім княстве Літоўскім.
13. Сеймавыя матэрыялы XV—XVIII ст.
14. Мытныя кнігі як крыніцы.
15. Матэрыялы справаводства дзяржаўных устаноў Расійскай імперыі (канец XVIII — пачатак XX ст.)
16. Судова-следчыя дакументы, іх класіфікацыя і асаблівасці вывучэння.
17. Дакументы палітычных партый і грамадскіх арганізацый на тэрыторыі Беларусі.
18. Летапісы як гістарычная крыніца па гісторыі Беларусі. Пачатак летапісання.
19. Лацінамоўныя хронікі як крыніцы па гісторыі Беларусі.
20. Беларуска-літоўскае летапісанне XV—XVI стст.
21. «Хроніка» Мацея Стрыйкоўскага як крыніца па гісторыі Беларусі.
22. Асаблівасці летапісання XVII—XVIII ст. на Беларусі.
23. Агульная характарыстыка мемуараў як крыніцы па гісторыі Беларусі.
24. Гісторыка-мемуарная літаратура XVI—XVII ст. на Беларусі.
25. Асаблівасці і асноўныя віды мемуараў XVIII ст.
26. Запіскі замежных дыпламатаў і падарожнікаў XV—XVIII ст., як крыніцы па гісторыі Беларусі.
27. Мемуарная літаратура XIX ст.
28. Мемуары навейшага часу.
29. Эпісталярныя крыніцы як крыніцы па гісторыі Беларусі.
30. Жыційная літаратура як крыніца па гісторыі Беларусі.
31. Перыядычны друк як спецыфічная сістэма гістарычных крыніц.
32. Нелегальны друк на тэрыторфі Беларуссі ў навейшы час.
33. Праблемы крыніцазнаўчага вывучэння перыядычнага друку.

34. Асаблівасці вывучэння літаратурных твораў новага і навейшага часу як крыніц па гісторыі Беларусі.

4.4. Прыкладны спіс пытанняў кантрольных работ для студэнтаў завочнай формы навучання:

1.Крыніцазнаўства гісторыі Беларусі як гістарычная дысцыпліна: агульная характарыстыка.

2.Беларуска-літоўскія летапісы як крыніцы па гісторыі і культуры Беларусі.

3.Польскія хронікі як крыніцы па гісторыі і культуры Беларусі.

4.Архіўная спадчына ВКЛ, гісторыя яе публікацый.

5.Асаблівасці крыніцазнаўства 1-й паловы XIX на Беларусі.

6.Публікацыі гістарычных актаў па гісторыі Беларусі ў XIX - XXст.ст.

7.Асаблівасці крыніцазнаўства і публікацыі крыніц па гісторыі Беларусі ў Расійскай Імперыі 2-й пал. XIX – пач.XXст.ст.

8.Публікацыя гістарычных дакументаў у БССР.

9.Дакументальныя крыніцы гісторыі Беларусі.

10.Заканадаўчыя помнікі перыду ВКЛ: крыніцазнаўчая характарыстыка.

11.Судзебнік Казіміра. Яго месца ў развіцці закнадаўства ВКЛ.

12.Прывілеі і іх класіфікацыя.

13.Статуты 1529, 1566, 1588 гадоў.

14.Мемуарная літаратура.

15.Актавыя кнігі XYI – XYIII ст.ст.

16.Тыпы і віды заканадаўчых дакументаў кан.XYIII - пач.XX ст.ст.

17.Заканадаўчыя дакументы навейшага часу як крыніцы па гісторыі Беларусі.

18.Матэрыялы заканадаўства зямель Русі IX – XIII ст.ст.

19.Агеаграфічная літаратура як крыніца па гісторыі Беларусі.

20.Метрыка ВКЛ як крыніца па гісторыі Беларусі.

21.Публіцыстычныя матэрыялы як крыніца па гісторыі Беларусі.

22.Сучасны стан публікацыі гістарычных крыніц на Беларусі.

23.Дзейнасць Археаграфічнай камісіі на тэрыторыі Беларусі.

24.Архівы Рэспублікі Беларусь.

25.Археаграфічныя экспедыцыі на тэрыторыі Беларусі.

5. ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ РАБОЧАЙ ПРАГРАМЫ З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапанова аб зменах у змесце вучэбнай праграмы па вывучаемай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму з указанннем даты і нумару пратакола)

6. ДАПАЎНЕННІ І ЗМЕНЫ ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ ПА ВЫВУЧАЕМАЙ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

на _____/_____ вучэбны год

№№ пп	Дапаўненні і змены	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на паседжанні кафедры
______________________________ (пратакол № ____ от ________ 200_ г.)

Загадчык кафедры

______________________ ________________ ___________________
(ступень, званне) (подпіс)

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Дэкан факультэта

______________________ ________________ ___________________
((ступень, званне) (подпіс)